

Опубліковано: Караманов О. В. Музейна психологія у системі організації комунікації з відвідувачами / О. В. Караманов // Матеріали Дев'ятої науково-практичної конференції “Музейна педагогіка – проблеми, сьогодення, перспективи” (Київ, 7-8 жовтня 2021 р.) / Національний заповідник «Києво-Печерська лавра». – К.: ТОВ «КАПІТАЛ-ДРУК», 2021. – С. 111–113.

Караманов Олексій Владиславович

МУЗЕЙНА ПСИХОЛОГІЯ У СИСТЕМІ ОРГАНІЗАЦІЇ КОМУНІКАЦІЇ З ВІДВІДУВАЧАМИ

Будь-яка галузь знань у міждисциплінарній системі музейно-педагогічної діяльності набуває нових рис та ознак, зумовлюючи певні динамічні зміни у глобальних процесах розвитку, навчання, виховання та рекреації різновікової аудиторії. Зокрема, це безпосередньо стосується *музейної психології* – галузі знань, що досліджує сприйняття музею відповідною аудиторією, вивчаючи особливості функціонування механізмів соціальної пам'яті в музеї, сприйняття музейної експозиції та розуміння “мови музею” у процесі музейної комунікації [2, с. 52].

Мету нашої публікації визначимо як окреслення різних аспектів музейної психології, їх застосування у просторі музею під час організації комунікації з відвідувачами та окреслення перспектив її розвитку у взаємодії з музейною педагогікою та музейною соціологією.

Відомо, що одні з найперших завдань, які були поставлені перед музейною психологією, полягало у вивченні поведінки відвідувачів, їх загальних реакцій на зміст експозиції та оцінку. Як правило, такі завдання були зумовлені необхідністю у визначенні «портрету середньостатистичного відвідувача», його мотивації до візиту в музей та різноманітних очікувань від цього візиту.

Разом з тим музейна психологія активно зосереджувала увагу на вивченні психічних процесів і станів відвідувачів в музейному просторі,

зокрема, можливостей концентрації та переключення уваги, формування мислення та уяви, включення резервів пам'яті тощо.

Окремо можна виділити дослідження різних емоційних станів людини, зумовлених різними стресовими ситуаціями, тривожністю, загостреними проявами певної поведінки.

У той же час значна увага музейної психології концентрувалася довкола базових психічних процесів особистості – відчуття і сприймання, що дозволило порушити проблему формування відповідного музейного середовища, яке може бути комфортним, зручним, мотивуючим, заохочувальним та інклюзивним. Таке середовище сприяло формуванню й відповідної психологічно комфортної атмосфери в музеї, що вирізнялася своєю урочистістю, святковістю та витонченістю. Психологічна атмосфера музею виявлялася у вдалій організації музейного простору шляхом емоційного включення відвідувачів до тематики експозиції.

Будучи фактичною субдисципліною музейної педагогіки, музейна психологія вирізняла саме психологічні аспекти створення такого середовища шляхом реалізації різних моделей музейної комунікації, побудованих на основі сучасних концепцій *science education*, *smart museum*, *edutainment*, *open museum*, *participatory museum* та ін.

Крім того, особливої уваги заслуговує застосування елементів музейної психології під час інтерпретації музейних експонатів та розгортання музейних заходів, актуалізації матеріальної і нематеріальної культурної спадщини, формування відповідних вражень та створення унікальних музейних подій. До участі у таких подіях вдало залучалася різновікова аудиторія, яка уможлиблювала формування цілісного музейного дійства на основі запланованих сценаріїв, а також музейно-педагогічних програм і проектів.

Ще однією характеристичною особливістю музейної психології є організація та проведення різноманітних терапевтичних заходів в музеях різного типу й профілю. Ці заходи, наприклад, можуть бути спрямовані на

відновлення психоемоційного стану людей, які зазнали насильства; психічних травм або хвороб; стали жертвами певного збігу несприятливих обставин тощо.

Подібне завдання, наприклад, успішно намагається вирішити музей-квартира Павла Тичини в Києві шляхом реалізації проекту Музейної лабораторії психологічної гармонізації («затишний музей»), адже «саме зараз музеї повинні максимально виконувати свою функцію: допомагати кожному досягти психологічної рівноваги і спокою» [3].

Підводячи підсумки, зауважимо, що роль музейної психології у просторі музею може бути визначена у форматі:

- *прикладної галузі знань*, яка вивчає загальні особливості поведінки музейної аудиторії на експозиції;
- *наукової дисципліни*, що охоплює дослідження психічних процесів й станів особистості у просторі музею, зокрема, різних ефектів та емоцій (від «простору споглядання» до «простору переживання» [1, с. 10]);
- *субдисципліни музейної педагогіки*, спрямованої на розуміння й усвідомлення особливостей сприйняття музейних експонатів й формування своєрідної психологічно комфортної музейної атмосфери;
- *технології* послідовної дидактичної інтерпретації музейних вражень та музейних подій для різновікової аудиторії відвідувачів;
- *терапевтичної діяльності*, котра фокусує увагу на реабілітації відповідних категорій населення у музейному просторі різноманітними засобами.

Перспективами розвитку музейної психології визначимо налагодження активної взаємодії з музейною педагогікою та музейною соціологією у контексті формування портрету відвідувача музейного закладу, вивчення його емоційних станів та мотивації до музейних візитів; дослідження

особливостей формування творчої музейної атмосфери (ефективного середовища комунікації) та культури вражень різновікової аудиторії, що може відбуватися у форматі теоретичних і прикладних розвідок за допомогою методів анкетування, інтерв'ю, бесіди, спостереження, експерименту, а також організації різноманітних інтеграційних музейно-педагогічних заходів.

Примітки

1. Бобрихин А. А. Антропология музейного посещения: публичное пространство / А. А. Бобрихин // Экономика впечатлений: музейный, событийный, туристический менеджмент 2019 : материалы всерос. конф. / сост. Е.Н. Шестакова, О.В. Старцева [и др.]. – Пермь : Изд-во Перм. нац. исслед. политехн. ун-та, 2019. - С. 9–12.

2. Караманов О. В. Педагогічна діяльність музеїв в сучасному освітньому просторі України : монографія / О. В. Караманов. – Львів : Сполом, 2020. – 452 с.

3. Музейная лаборатория психологической гармонизации. – Режим доступу: <http://museum.net.ua/news/muzejnaya-laboratoriya-psihologicheskoy-garmonizacii/>